

Numer i temat lekcji*	Wymagania na ocenę				
	dopuszczającą	dostateczną	dobrą	bardzo dobrą	celującą
	Uczeń:				
Dział 1. Ziemia we wszechświecie. Orientacja na Ziemi					
1. Ziemia w Układzie Słonecznym. Pomiar wysokości Słońca nad widnokretem (1.1)	<p>wyjaśnia pojęcia: <i>ciało niebieskie, planeta, gwiazda, księżyc, Układ Słoneczny, galaktyka, orbita, teoria heliocentryczna, górowanie Słońca</i>;</p> <p>wyjaśnia, czym zajmuje się astronomia;</p> <p>wymienia planety Układu Słonecznego;</p> <p>określa miejsce Ziemi w Układzie Słonecznym;</p> <p>wymienia ruchy, które wykonuje Ziemia;</p> <p>wyjaśnia, czym był Wielki Wybuch.</p>	<p>wyjaśnia różnice między gwiazdą a planetą;</p> <p>wymienia w kolejności od Słońca planety Układu Słonecznego;</p> <p>wymienia teorie dotyczące modelu budowy Układu Słonecznego;</p> <p>wyjaśnia pojęcia: <i>wschód</i> i <i>zachód Słońca</i>.</p>	<p>wyjaśnia pojęcia: <i>planety karłowate, planetoidy</i>;</p> <p>objaśnia podział planet na planety skaliste i gazowe olbrzymy, krótko je charakteryzuje;</p> <p>opisuje miejsce Ziemi w Układzie Słonecznym według teorii geocentrycznej i heliocentrycznej;</p> <p>przedstawia pozorną wędrówkę Słońca po niebie w cyklu dobowym.</p>	<p>opisuje modele budowy Układu Słonecznego;</p> <p>wyjaśnia sposób powstania wszechświata;</p> <p>charakteryzuje pojęcie: <i>Droga Mleczna</i>;</p> <p>opisuje miejsca wschodu i zachodu Słońca w różnych porach roku;</p> <p>mierzy wysokość Słońca nad widnokretem w trakcie zajęć w terenie.</p>	<p>porównuje rozmiary Słońca, Ziemi i Księżyca oraz odległości między nimi;</p> <p>wymienia nazwy dziesięciu gwiazdozbiorów należących do Drogi Mlecznej;</p> <p>analizuje widomą (pozorną) wędrówkę Słońca nad widnokretem (miejsca wschodu, górowania i zachodu Słońca) na podstawie codziennych obserwacji;</p> <p>wskazuje zależność pomiędzy wysokością Słońca nad widnokretem a porą dnia i roku.</p>
2. Ruch obrotowy Ziemi i jego następstwa (1.2)	<p>wyjaśnia, na czym polega ruch obrotowy Ziemi;</p> <p>podaje kierunek i czas obrotu Ziemi;</p> <p>wymienia skutki ruchu obrotowego Ziemi.</p>	<p>wyjaśnia pojęcie: <i>doła</i>;</p> <p>wyjaśnia związek między ruchem obrotowym Ziemi a rachubą czasu;</p> <p>wymienia rodzaje czasu (słoneczny, strefowy, urzędowy).</p>	<p>analizuje mapę stref czasowych;</p> <p>wyjaśnia, czym jest międzynarodowa linia zmiany daty;</p> <p>podaje przykłady wpływu ruchu obrotowego Ziemi na przyrodę i codzienne życie człowieka.</p>	<p>wyjaśnia sposób podziału Ziemi na strefy czasowe;</p> <p>wyjaśnia, dlaczego granice stref czasowych przebiegają wzdłuż południków;</p> <p>wyjaśnia, jak zmienia się data po przekroczeniu południka 180° przy przekraczaniu go ze wschodu na zachód i zachodu na wschód.</p>	<p>określa, w których strefach czasowych znajdują się państwa europejskie;</p> <p>określa, jaki jest czas słoneczny na wschód i na zachód od południka, nad którym góruje Słońce;</p> <p>oblicza różnicę czasu strefowego między miejscowościami położonymi na tej samej półkuli lub na różnych półkulach.</p>
3. Ruch obiegowy Ziemi (1.3)	<p>wyjaśnia, na czym polega ruch obiegowy Ziemi;</p> <p>podaje czas trwania ruchu obiegowego Ziemi;</p> <p>wymienia skutki ruchu obiegowego Ziemi;</p> <p>wymienia daty rozpoczęcia astronomicznych pór roku.</p>	<p>wyjaśnia, czym jest rok przestępny;</p> <p>określa kąt nachylenia osi Ziemi do płaszczyzny orbity;</p> <p>wskazuje na mapie i globusie: równik, zwrotniki, koła podbiegunowe i bieguny;</p>	<p>wyjaśnia pojęcia: <i>równonoc wiosenna, równonoc jesienna, przesilenie letnie, przesilenie zimowe</i>;</p> <p>opisuje oświetlenie Ziemi w pierwszych dniach kalendarzowych pór roku;</p>	<p>wyjaśnia, dlaczego na naszej planecie występują pory roku;</p> <p>podaje miejsca wschodu i zachodu Słońca oraz czas trwania dnia i nocy w pierwszych dniach astronomicznych pór roku.</p>	<p>wyjaśnia zależność pomiędzy długością trwania dnia i nocy a miejscami wschodu i zachodu Słońca w różnych porach roku;</p> <p>wyjaśnia pojęcie: <i>pas zodiaku</i>;</p>

*w nawiasie podano numer rozdziału w podręczniku

Plan wynikowy		<p>podaje, na którym równoleżniku promienie słoneczne tworzą kąt prosty z powierzchnią Ziemi w pierwszych dniach kalendarzowych pór roku; wyjaśnia pojęcia: <i>dzień</i> i <i>noc polarna</i>, podaje miejsca ich występowania; wyjaśnia pojęcie: <i>zenit</i>; wyjaśnia, dlaczego w Polsce Słońce nie góruje w zenicie.</p>	<p>wyjaśnia pojęcie: <i>górowanie w zenicie</i>; wymienia strefy oświetlenia Ziemi.</p>		<p>wskazuje znak zodiaku charakterystyczny dla podanej daty.</p>
4. Oświetlenie Ziemi a strefy klimatyczne i krajobrazowe (1.4)	<p>wymienia czynniki mające wpływ na ogrzewanie powierzchni Ziemi przez Słońce; wymienia strefy oświetlenia Ziemi; podaje, które przebiegają granice między strefami oświetlenia Ziemi; podaje przykłady stref klimatycznych i krajobrazowych.</p>	<p>wskazuje na mapie równoleżniki będące granicami stref oświetlenia Ziemi; podaje konsekwencje zróżnicowanego oświetlenia Ziemi w ciągu roku; wymienia strefy klimatyczne; wymienia strefy krajobrazowe.</p>	<p>charakteryzuje strefy oświetlenia Ziemi; wskazuje na mapie strefy oświetlenia Ziemi; wskazuje na mapie strefy klimatyczne i krajobrazowe oraz krótko je charakteryzuje; podaje przykłady przyrodniczych konsekwencji zróżnicowania oświetlenia Ziemi.</p>	<p>przedstawia związek pomiędzy ilością energii słonecznej docierającej do powierzchni Ziemi a kątem, który tworzą promienie słoneczne z powierzchnią Ziemi; opisuje zależność pomiędzy strefami oświetlenia Ziemi a strefami klimatycznymi, roślinnymi i krajobrazowymi.</p>	<p>wyjaśnia, dlaczego granice stref krajobrazowych, klimatycznych i roślinnych nie przebiegają wzdłuż równoleżników; wyjaśnia, czym jest usłonecznienie, potrafi odczytywać jego wartości z mapy.</p>
5. Szerokość geograficzna (1.5)	<p>wskazuje równoleżniki na mapie i globusie; podaje wartości liczbowe, które przyjmują równoleżniki; wyjaśnia, który równoleżnik dzieli Ziemię na półkulę północną i południową, wskazuje go na mapie; wskazuje na mapie lub globusie półkulę północną i południową; podaje, za pomocą których kierunków geograficznych określa się szerokość geograficzną, i jakie ona przyjmuje wartości liczbowe.</p>	<p>podaje cechy równoleżników; wyjaśnia, o czym informuje szerokość geograficzna; określa szerokość geograficzną punktu z dokładnością do 10° (podaje wartość równoleżnika i półkulę); prawidłowo zapisuje odczytaną szerokość geograficzną danego punktu; podaje, jaką szerokość geograficzną mają: równik, zwrotniki, koła podbiegunowe i bieguny.</p>	<p>określa prawidłowo szerokość geograficzną na mapie i globusie z dokładnością do 1°; wyjaśnia, dlaczego przy określaniu szerokości geograficznej równika nie podaje się kierunku.</p>	<p>objaśnia zależność pomiędzy skalą mapy a dokładnością określania szerokości geograficznej; szereguje wskazane miejsca w kolejności od leżącego na najmniejszej lub na największej szerokości geograficznej.</p>	<p>wyjaśnia pojęcie: <i>szerokość geograficzna</i>; określa prawidłowo szerokość geograficzną na mapie i globusie z dokładnością do 1°.</p>
6. Długość geograficzna (1.6)	<p>wskazuje południki na mapie i globusie; podaje wartości liczbowe, które przyjmują południki; wyjaśnia, które południki dzielą Ziemię na półkulę wschodnią i zachodnią;</p>	<p>podaje cechy południków; wyjaśnia, o czym informuje długość geograficzna; określa długość geograficzną punktu z dokładnością do 10° (podaje wartość równoleżnika i półkulę);</p>	<p>określa prawidłowo długość geograficzną na mapie i globusie z dokładnością do 1°; wyjaśnia, dlaczego przy określaniu długości geograficznej południków 0° i 180° nie podaje się kierunku.</p>	<p>objaśnia zależność pomiędzy skalą mapy a dokładnością określania długości geograficznej; szereguje wskazane miejsca w kolejności od leżącego na najmniejszej lub na największej długości geograficznej.</p>	<p>wyjaśnia pojęcie: <i>długość geograficzna</i>; odczytuje prawidłowo długość geograficzną na mapie i globusie z dokładnością do 1°.</p>

Numer i temat lekcji	Wymagania na ocenę				
	dopuszczającą	dostateczną	dobrą	bardzo dobrą	celującą
	Uczeń:				
	wskazuje na mapie i globusie półkulę wschodnią lub zachodnią; podaje, za pomocą których kierunków geograficznych określa się długość geograficzną.	prawidłowo zapisuje odczytaną długość geograficzną; wymienia południki, przy których nie podaje się kierunków geograficznych.			
7. Rozciągłość równoleżnikowa i południkowa (1.7)	wyjaśnia pojęcie: <i>współrzędne geograficzne</i> ; określa długość i szerokość geograficzną; wyjaśnia, którą współrzędną wykorzystuje się do określania rozciągłości południkowej, a którą do rozciągłości równoleżnikowej.	określa położenie punktów na Ziemi za pomocą współrzędnych geograficznych; wyjaśnia pojęcia: <i>rozciągłość południkowa</i> i <i>rozciągłość równoleżnikowa</i> .	wyjaśnia, do czego wykorzystuje się współrzędne geograficzne; oblicza rozciągłość południkową i równoleżnikową na podstawie podanych współrzędnych geograficznych.	na podstawie podanych współrzędnych geograficznych wskazuje położenie punktów i obszarów na mapach w różnych skalach, rozpoznaje obiekty geograficzne; wyjaśnia, według zamieszczonej w podręczniku instrukcji <i>Krok po kroku</i> , zasady obliczania rozciągłości południkowej i równoleżnikowej.	wyjaśnia wpływ rozciągłości południkowej i równoleżnikowej na cechy przyrodnicze danego regionu (np. Europy).
8. Wyznaczanie współrzędnych geograficznych w terenie (1.8)	wskazuje południki i równoleżniki na mapie oraz globusie; odróżnia siatkę kartograficzną od siatki geograficznej.	wyjaśnia pojęcia: <i>siatka geograficzna</i> , <i>siatka kartograficzna</i> ; odczytuje współrzędne z mapy; rozpoznaje obiekty na mapie na podstawie współrzędnych geograficznych.	wyjaśnia pojęcia: <i>siatka kilometrowa (siatka kwadratów)</i> , <i>siatka skorowidzowa</i> ; podaje rodzaje map, na których są wykorzystywane siatki kilometrowa i skorowidzowa; przedstawia sytuacje, w których przydają się urządzenia nawigacji satelitarnej.	rozpoznaje siatki wykorzystywane na mapach; analizuje mapę topograficzną własnego regionu; odczytuje współrzędne geograficzne z mapy cyfrowej.	stosuje w praktyce urządzenia lokalizacyjne; wyznacza w terenie współrzędne dowolnych punktów (za pomocą mapy lub GPS); wyjaśnia sposób odczytywania współrzędnych geograficznych z mapy cyfrowej.
9. Podsumowanie działu 1	Wiadomości i umiejętności z lekcji 1–8.				
Dział 2. Geografia Europy					
10. Europa – położenie geograficzne, granice i ukształtowanie powierzchni (2.1)	wskazuje Europę na mapie świata i globusie; wyjaśnia pojęcia: <i>linia brzegowa</i> , <i>półwysep</i> , <i>wyspa</i> , <i>archipelag</i> , <i>morze</i> , <i>zátoka</i> , <i>cieśnina</i> ;	określa położenie Europy względem równika, biegunów, pozostałych kontynentów; wskazuje na mapie granicę Europy;	określa położenie Polski na podstawie mapy Europy; podaje nazwy skrajnych punktów Europy i podaje ich współrzędne geograficzne; opisuje linię brzegową Europy;	opisuje przebieg granicy między Europą i Azją, Europą i Afryką; oblicza rozciągłość południkową i równoleżnikową Europy;	podaje przykłady wpływu rozciągłości południkowej i równoleżnikowej na cechy przyrodnicze Europy; rozpoznaje na mapie konturowej elementy linii brzegowej Europy;

	wskazuje na mapie: największe wyspy, półwyspy, morza i zatoki Europy; podaje przykłady: największych nizin, wyżyn i gór Europy; podaje nazwę i wysokość najwyższego szczytu Europy.	wskazuje na mapie Europy najdalej wysunięte punkty na: N, S, E, W; wskazuje na mapie największe formy ukształtowania powierzchni Europy.	wymienia w punktach charakterystyczne cechy ukształtowania powierzchni Europy; podaje przykłady depresji i wskazuje je na mapie.	wskazuje części Europy wydzielone ze względów przyrodniczych, historycznych i politycznych; podaje przykłady państw zaliczanych do tych części; opisuje ukształtowanie powierzchni Europy; przedstawia, w jaki sposób powstawały góry w Europie, podaje przykłady i wskazuje je na mapie.	rozpoznaje na mapie konturowej wybrane formy ukształtowania powierzchni Europy; wyjaśnia wpływ ruchów górotwórczych na ukształtowanie powierzchni Europy; opisuje typy wybrzeży w Europie.
11. Klimat Europy (2.2)	wyjaśnia pojęcie: <i>klimat</i> ; odczytuje z mapy klimatycznej występujących w Europie; wyjaśnia pojęcia: <i>czynniki klimatotwórcze, prąd morski, typ klimatu, kontynentalizm</i> .	wymienia czynniki klimatotwórcze decydujące o zróżnicowaniu klimatycznym Europy; wymienia i wskazuje na mapie typy klimatów występujących w Europie.	opisuje czynniki klimatotwórcze, wyjaśniając ich wpływ na kształtowanie klimatu; odróżnia czynniki klimatotwórcze strefowe od astrefowych; odczytuje z klimatogramów wartość temperatury powietrza i opadów typowych dla danej strefy.	charakteryzuje klimaty Europy na podstawie klimatogramów; wyjaśnia, na czym polega kontynentalizm klimatu; wyjaśnia, czym charakteryzuje się klimat górski.	wyjaśnia pojęcie: <i>klimat przejściowy</i> ; wymienia cechy i obszar występowania tego klimatu; wyjaśnia przyczynę różnic klimatycznych w miejscach położonych na tej samej szerokości lub długości geograficznej.
12. Podział polityczny Europy i kraje członkowskie Unii Europejskiej (2.3)	podaje przykłady państw w Europie o największej powierzchni i liczbie ludności; wyjaśnia, czym jest Unia Europejska; podaje nazwę waluty Unii Europejskiej; wymienia przykłady państw należących do Unii Europejskiej.	wymienia i wskazuje na mapie państwa w Europie o największej powierzchni i liczbie ludności; wyjaśnia przyczyny powstania Unii Europejskiej; podaje datę wstąpienia Polski do Unii Europejskiej; rozpoznaje flagę i hymn Unii Europejskiej.	wyjaśnia termin: <i>państwo</i> ; wymienia i wskazuje na mapie najmniejsze państwa Europy; wymienia przyczyny zmian na mapie politycznej Europy; podaje rok rozpoczęcia współpracy gospodarczej i nazwy państw, które ją podjęły, co zapoczątkowało integrację europejską; przedstawia korzyści wynikające z obecności Polski w Unii Europejskiej.	wyjaśnia pojęcia: <i>terytorium zależne, region autonomiczny</i> , podaje przykłady; opisuje zmiany granic w Europie po II wojnie światowej i wskazuje ich przyczyny; przedstawia główne instytucje Unii Europejskiej, ich zadania i siedziby.	wymienia i wskazuje na mapie państwa członkowskie Unii Europejskiej i państwa Europy, które do Unii Europejskiej nie należą; wyjaśnia pojęcia: <i>strefa Schengen, strefa euro</i> , podaje i wskazuje na mapie przykłady państw należących do tych stref; wyjaśnia, czym jest <i>brexit</i> ; przedstawia rolę Unii Europejskiej w przemianach społecznych i gospodarczych kontynentu.
13. Ludność Europy (2.4)	podaje liczbę ludności w Europie; wymienia czynniki decydujące o liczbie ludności danego regionu; wyjaśnia pojęcia: <i>przyrost naturalny, migracje, gęstość zaludnienia</i> ; odczytuje informacje demograficzne z wykresów i tabel.	wyjaśnia pojęcia: <i>emigracja i imigracja, saldo migracji</i> ; podaje przyczyny malejącej liczby ludności w Europie; wymienia kraje ze starzejącym się społeczeństwem; podaje przykłady państw w Europie o małej i dużej gęstości zaludnienia.	wyjaśnia, czym jest <i>demografia</i> ; opisuje zmiany liczby ludności w Europie w ostatnich latach; potrafi obliczyć gęstość zaludnienia; wymienia i wskazuje na mapie obszary o małej i dużej gęstości zaludnienia w Europie;	opisuje rozmieszczenie ludności w Europie; analizuje mapę rozmieszczenia ludności i poszukuje przyczyn różnic w gęstości zaludnienia różnych obszarów Europy; omawia przyczyny i skutki starzenia się społeczeństw Europy;	wyjaśnia przyczyny i konsekwencje zróżnicowania demograficznego ludności Europy; ocenia społeczno-ekonomiczne i kulturowe konsekwencje migracji na obszarze Europy;

Numer i temat lekcji	Wymagania na ocenę				
	dopuszczającą	dostateczną	dobrą	bardzo dobrą	celującą
	Uczeń:				
			wyjaśnia, czym jest przyrost rzeczywisty, potrafi go obliczyć; wymienia główne przyczyny i skutki starzenia się społeczeństw w Europie; wymienia główne religie i grupy językowe występujące w Europie.	analizuje dane statystyczne, przeprowadza obliczenia demograficzne dotyczące przyrostu demograficznego i formułuje wnioski; opisuje różnicowanie językowe i wyznaniowe w Europie.	przyjmuje postawę szacunku i zrozumienia innych kultur przy zachowaniu poczucia wartości dziedzictwa kulturowego własnego kraju.
14. Porównanie europejskich metropolii: Paryża i Londynu (2.5)	wyjaśnia pojęcia: <i>miasto, urbanizacja</i> ; wskazuje na mapie Europy: Londyn i Paryż.	wymienia czynniki miastotwórcze; wymienia funkcje miast; podaje podstawowe informacje na temat Paryża i Londynu; charakteryzuje krajobraz wielkomiejski.	opisuje czynniki decydujące o rozwoju miasta, podaje przykłady miast o różnych funkcjach; wyjaśnia pojęcie: <i>aglomeracja</i> ; wskazuje zalety i wady życia w wielkim mieście.	wyjaśnia pojęcie: <i>obszar metropolitalny</i> ; opisuje położenie, czynniki rozwoju, komunikację Paryża i Londynu.	określa podobieństwa i różnice między wielkimi miastami Europy: Londynem i Paryżem; wyjaśnia przyczyny i konsekwencje różnicowania demograficznego europejskich metropolii.
15. Różnicowanie źródeł energii w krajach europejskich (2.6)	wyjaśnia, czym są źródła energii; wyjaśnia pojęcia: <i>surowce odnawialne, surowce nieodnawialne, alternatywne źródła energii, energia geotermalna</i> ; wyjaśnia, jak powstaje smog.	rozpoznaje i klasyfikuje źródła energii (odnawialne i nieodnawialne); wymienia rodzaje elektrowni ze względu na surowiec wykorzystywany do produkcji energii (np. ciepłe, hydroelektrownie, jądrowe, wiatrowe, geotermalne); podaje przykłady wpływu działalności człowieka na środowisko.	wyjaśnia, czym są OZE; wskazuje państwa wykorzystujące surowce odnawialne, nieodnawialne, a także energetykę jądrową; wymienia wady i zalety stosowania różnych źródeł energii; odczytuje informacje dotyczące energii elektrycznej z wykresów i map.	opisuje wykorzystanie źródeł energii na przykładzie: Polski, Niemiec, Norwegii, Francji, Danii, Islandii; wymienia i wskazuje na mapie miejsca wydobycia surowców energetycznych Europy; podaje przykłady wykorzystania OZE w indywidualnych gospodarstwach domowych.	na podstawie map i danych statystycznych wykazuje związek między cechami środowiska przyrodniczego wybranych krajów Europy a wykorzystaniem różnych źródeł energii; podaje i wyjaśnia przyczyny zwiększającego się udziału OZE w produkcji energii elektrycznej; przedstawia, na czym polega polityka zrównoważonego rozwoju.
16. Islandia – wyspa wulkanów i trzęsień ziemi (2.7)	wskazuje na mapie Islandię; wyjaśnia pojęcia: <i>litosfera, płyta litosfery</i> ; wymienia zjawiska, które zachodzą na granicy płyt tektonicznych.	wyjaśnia pojęcia: <i>wulkan, trzęsienia ziemi, gejzer, magma, lava, energia geotermalna</i> ; podaje cechy charakterystyczne krajobrazu Islandii.	opisuje położenie Islandii na podstawie mapy; przedstawia konsekwencje położenia obszaru na granicy płyt litosfery; podaje przykłady niszczącej działalności wulkanów.	wyjaśnia, dlaczego Islandia jest wyspą wulkaniczną; analizuje mapy płyt litosfery oraz obszarów trzęsień ziemi i wulkanizmu; opisuje atrakcje turystyczne Islandii.	opisuje zależność pomiędzy ruchem płyt tektonicznych a występowaniem wulkanów i trzęsień ziemi; wyjaśnia, w jaki sposób wulkany mogą wpływać na działalność człowieka; analizuje zalety i wady izolacji wyspy.

<p>17. Nowoczesny przemysł i usługi we Francji (2.8)</p>	<p>wskazuje na mapie Francję; wyjaśnia pojęcie: <i>gospodarka</i>; wymienia sektory gospodarki; przedstawia, na czym polega handel międzynarodowy; wymienia przykłady urządzeń <i>high-tech</i> codziennego użytku.</p>	<p>opisuje na podstawie mapy położenie Francji; wyjaśnia, czym zajmuje się przemysł, rolnictwo i usługi; wyjaśnia pojęcia: <i>eksport, import</i>; odczytuje informacje dotyczące gospodarki z wykresów, diagramów; wskazuje sektor gospodarki, który ma największe znaczenie dla rozwoju Francji.</p>	<p>wymienia podstawowe cechy krajobrazu Francji; definiuje pojęcia: <i>produkt krajowy brutto, struktura zatrudnienia</i>; przedstawia podział przemysłu ze względu na stosowane technologie; wymienia czynniki wpływające na powstanie i rozwój technopolis; wymienia produkty, z których słynie Francja; wymienia popularne we Francji miejsca turystyczne.</p>	<p>opisuje cechy środowiska przyrodniczego Francji; wyjaśnia pojęcia: <i>przemysł high-tech, technopolis</i>; podaje przykłady okręgów przemysłowych (technopolis) we Francji i na świecie; opisuje cechy przemysłu Francji; charakteryzuje kulturę Francji i turystykę w tym kraju.</p>	<p>wyjaśnia pojęcie: <i>terytorium zależne</i>, podaje przykłady terytoriów zależnych Francji; analizuje mapę Francji i porównuje ten kraj z Polską pod względem wielkości, liczby ludności, położenia geograficznego i wybranych cech przyrodniczych; przedstawia znaczenie nowoczesnego przemysłu i usług w gospodarce na przykładzie Francji.</p>
<p>18. Rolnictwo Danii i Węgry – podobieństwa i różnice (2.9)</p>	<p>wskazuje Danię i Węgry na mapie Europy; przedstawia, czym zajmuje się rolnictwo; wymienia czynniki decydujące o rozwoju rolnictwa; podaje przykłady produktów spożywczych typowych dla Danii i Węgier.</p>	<p>określa na podstawie mapy położenie Danii i Węgier; podaje przykłady czynników przyrodniczych i pozaprzyrodniczych rozwoju rolnictwa; wyjaśnia pojęcia: <i>plony, struktura użytkowania ziemi, użytki rolne</i>.</p>	<p>wymienia podstawowe elementy środowiska przyrodniczego Danii i Węgier; wskazuje czynniki rozwoju rolnictwa w Danii i na Węgrzech; wymienia kierunki rozwoju rolnictwa Danii i Węgier; wskazuje typowe produkty eksportowe obu państw.</p>	<p>opisuje środowisko przyrodnicze Danii i Węgier; charakteryzuje rolnictwo Danii i Węgier; przedstawia wpływ klimatu, typów gleb i ukształtowania powierzchni na rozwój rolnictwa Węgier i Danii.</p>	<p>porównuje cechy rolnictwa obu państw (główne uprawy, chów zwierząt, eksportowane produkty rolne, poziom zatrudnienia, nowoczesność produkcji rolnej); przedstawia rekordy duńskiego i węgierskiego rolnictwa.</p>
<p>19. Turystyka w Europie Południowej (2.10)</p>	<p>wyjaśnia, kogo uważa się za turystę; wyjaśnia pojęcie: <i>turystyka</i>; wymienia korzystne czynniki dla rozwoju turystyki; podaje przykłady krajów Europy Południowej.</p>	<p>wyjaśnia, czym jest atrakcyjność turystyczna miejsc/obszarów; wyjaśnia, czym są walory turystyczne; wskazuje na mapie kraje Europy Południowej; wyjaśnia, dlaczego w Europie Południowej rozwija się turystyka.</p>	<p>wyjaśnia pojęcie: <i>infrastruktura turystyczna</i>; wymienia walory przyrodnicze Europy Południowej; wymienia walory kulturowe Europy Południowej.</p>	<p>charakteryzuje walory przyrodnicze Europy Południowej; rozpoznaje na zdjęciach charakterystyczne zabytki Europy Południowej; opisuje zależność między klimatem a rozwojem turystyki; opisuje zależność pomiędzy rozwojem turystyki a dostępnością komunikacyjną; określa korzyści i zagrożenia wynikające z dużego ruchu turystycznego w Europie Południowej.</p>	<p>zauważa zależność między rozwojem turystyki w Europie Południowej a warunkami przyrodniczymi oraz dziedzictwem kultury śródziemnomorskiej; wymienia walory turystyczne krajów alpejskich; świadomie prowadzi dyskusję na temat odpowiedzialnej turystyki.</p>
<p>20. Podsumowanie działu 2</p>	<p>Wiadomości i umiejętności z lekcji 10–19.</p>				

Numer i temat lekcji	Wymagania na ocenę				
	dopuszczającą	dostateczną	dobłą	bardzo dobrą	celującą
	Uczeń:				

Dział 3. Sąsiedzi Polski

<p>21. Przemiany w przemyśle niemieckim na przykładzie Nadrenii Północnej-Westfalii (3.1)</p>	<p>wskazuje Niemcy na mapie Europy; podaje nazwę stolicy Niemiec, wymienia kraje sąsiadujące z Niemcami; wyjaśnia pojęcie: <i>przemysł</i>.</p>	<p>określa położenie Niemiec na podstawie mapy, wymienia krajiny geograficzne, najdłuższe rzeki; wyjaśnia pojęcie: <i>struktura przemysłu</i>; wymienia przykłady produktów eksportowanych z Niemiec.</p>	<p>wymienia charakterystyczne cechy środowiska przyrodniczego Niemiec; wskazuje na mapie region Nadrenii Północnej-Westfalii; podaje przyczyny zmian w niemieckim przemyśle; wymienia cechy niemieckiego przemysłu; wskazuje przykłady sposobów ponownego wykorzystania obiektów i terenów poprzemysłowych; odczytuje informacje dotyczące przemysłu z diagramów, wykresów.</p>	<p>wymienia cechy gospodarki Niemiec; podaje przyczyny rozwoju gospodarki w Zagłębiu Ruhry; wyjaśnia, na czym polega restrukturyzacja przemysłu; opisuje zmiany w niemieckim przemyśle, wyjaśnia, czym jest tzw. czwarta rewolucja przemysłowa (<i>przemysł 4.0</i>).</p>	<p>opisuje przemiany struktury przemysłu Niemiec na przykładzie Nadrenii Północnej-Westfalii; określa różnicę między obecną i dawną strukturą przemysłu w Niemczech; wskazuje na potrzebę kształtowania dobrych relacji polsko-niemieckich; wyjaśnia pojęcie: <i>Ruhrpolen</i>.</p>
<p>22. Dziedzictwo kulturowe Litwy i Białorusi (3.2)</p>	<p>wskazuje Litwę i Białoruś na mapie Europy; podaje podstawowe informacje geograficzne na temat Litwy i Białorusi.</p>	<p>opisuje położenie geograficzne Białorusi i Litwy; wyjaśnia pojęcie: <i>dziedzictwo kulturowe</i>; wymienia główne atrakcje turystyczne tych krajów.</p>	<p>przedstawia rys historyczny dotyczący granic i wzajemnych relacji między Polską a omawianymi krajami; opisuje środowisko przyrodnicze oraz atrakcje turystyczne Litwy i Białorusi; wskazuje cechy środowiska przyrodniczego stanowiące podstawę rozwoju turystyki; planuje wycieczkę zagraniczną.</p>	<p>przedstawia informacje dotyczące polityki międzynarodowej Litwy i Białorusi; projektuje trasę wycieczki po Litwie i Białorusi uwzględniającej wybrane walory środowiska przyrodniczego i kulturowego.</p>	<p>porównuje środowisko geograficzne Białorusi i Litwy; charakteryzuje relacje Polski z Białorusią i Litwą.</p>
<p>23. Środowisko przyrodnicze oraz atrakcje turystyczne Czech i Słowacji (3.3)</p>	<p>wskazuje Czechy i Słowację na mapie Europy; przedstawia podstawowe informacje geograficzne na temat Czech i Słowacji.</p>	<p>opisuje położenie geograficzne Czech i Słowacji; wymienia główne atrakcje turystyczne tych państw; wyjaśnia, dlaczego Polacy są najliczniejszą grupą turystów na terenie Czech i Słowacji.</p>	<p>opisuje środowisko przyrodnicze oraz atrakcje turystyczne Czech i Słowacji; wskazuje cechy środowiska przyrodniczego Czech i Słowacji stanowiące podstawę rozwoju turystyki; wyjaśnia pojęcie: <i>cieplice</i>; opisuje Morawski Kras.</p>	<p>przedstawia przykłady atrakcji turystycznych oraz rekreacyjno-sportowych Czech i Słowacji; wskazuje Pragę jako główny ośrodek przyciągający turystów do Czech, a także wybrane obiekty i imprezy kulturowe stanowiące ważne atrakcje turystyczne tego państwa.</p>	<p>porównuje środowisko geograficzne Czech i Słowacji; charakteryzuje relacje Polski z południowymi sąsiadami.</p>

<p>24. Zróżnicowanie przyrodnicze i gospodarcze Rosji (3.4)</p>	<p>wskazuje Rosję na mapie Europy; przedstawia podstawowe informacje geograficzne dotyczące Rosji; odczytuje z mapy nazwy stref klimatycznych i krajobrazowych występujących w Rosji; wyjaśnia pojęcia: <i>Syberia, tajga, tundra.</i></p>	<p>opisuje położenie Rosji na podstawie mapy; oblicza rozciągłość południkową i równoleżnikową; wymienia strefy klimatyczne i krajobrazowe Rosji; podaje przykłady surowców mineralnych występujących na terenie Rosji.</p>	<p>wymienia i wskazuje na mapie: największe niziny, wyżyny, najwyższe góry, najwyższy szczyt (zna jego wysokość), najdłuższe rzeki, największe i najgłębsze jezioro Rosji; wyjaśnia pojęcie: <i>wieloletniej zmarzliny</i>; wymienia rosyjskie surowce mineralne i wskazuje na mapie miejsca ich występowania; wyjaśnia pojęcie: <i>kolej transsyberyjska.</i></p>	<p>wymienia konsekwencje dużej rozciągłości południkowej i równoleżnikowej Rosji; charakteryzuje strefy klimatyczne i krajobrazowe Rosji; opisuje strukturę PKB Rosji; przedstawia mocne strony gospodarki Rosji.</p>	<p>charakteryzuje gospodarkę Rosji na podstawie map tematycznych i danych źródłowych; na podstawie danych statystycznych przedstawia sytuację demograficzną i wskazuje problemy społeczne oraz polityczne Rosji; przedstawia zmiany na mapie politycznej Rosji; opisuje stosunki Rosji z Polską i Europą.</p>
<p>25. Problemy polityczne, społeczne i gospodarcze Ukrainy (3.5)</p>	<p>wskazuje Ukrainę na mapie Europy; przedstawia podstawowe informacje geograficzne dotyczące Ukrainy.</p>	<p>opisuje położenie geograficzne Ukrainy; wymienia problemy społeczne, polityczne i gospodarcze Ukrainy.</p>	<p>wymienia przyczyny problemów społecznych, politycznych i gospodarczych Ukrainy; charakteryzuje sytuację gospodarczą Ukrainy (w tym: przemysł wydobywczy, przetwórczy i rolnictwo); wyjaśnia pojęcie: <i>aneksja Krymu.</i></p>	<p>wyjaśnia wpływ niedawnej przeszłości na strukturę ludnościową oraz wynikające z tego problemy społeczne; dostrzega możliwości i zagrożenia rozwoju tego kraju.</p>	<p>analizuje sytuację demograficzną i trudności wynikające z malejącego przyrostu rzeczywistego na Ukrainie; charakteryzuje relacje Polski z Ukrainą; wyjaśnia wpływ Rosji, jako wielkiego sąsiada, na politykę i gospodarkę Ukrainy – opisuje aktualny stan relacji obu państw.</p>
<p>26. Podsumowanie działy 3</p>	<p>Wiadomości i umiejętności z lekcji 21–25.</p>				